

дослідження компетенцій у педагогіці, які здатні допомогти діагностувати компетенції здобувачів освіти, ступінь їх розвитку та особливості. Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають у проектуванні моделі компетенцій здобувачів освіти на основі розглянутих новітніх методів дослідження.

Список використаних джерел:

1. Бородієнко О.В. Порівняльний аналіз методик проектування моделі компетенцій в психолого-педагогічних дослідженнях. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32309179.pdf> (дата звернення: 15.02.2023).
2. Лаврук О.С. Управління формуванням професійної компетенції персоналом підприємств. *Економічні науки: збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Кам'янець-Подільський*, 2016. Ч. 3. № 24. С. 116-121.
3. Поскрипко Ю. А., Данченко, О. Б. (2019). Компетенція і компетентність: консенсус. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. №(3) 55). С. 117-127.
4. Рудніцька К. В. Сутність понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2016. №1 (38). С. 241-244.
5. Сарновська Н.І. Проблеми формування загальних та професійних компетенцій. *Молодий вчений*. 2017. №10 (50). С. 538-542.

УДК 821.161.2.09-31Забужко:821.112.2.09-31Брумме

Солодка Л.О. аспірантка спеціальності 035 Філологія

Науковий керівник: Ленська С.В., д.ф.н., професор кафедри української літератури (Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, м. Полтава, Україна)

**«ВИЯВИЛИСЯ КРАЩИМИ, НІЖ УЯВЛЯЛИ»: ДО ПРОБЛЕМИ
ТИПОЛОГІЧНОГО ЗІСТАВЛЕННЯ ТВОРІВ О. ЗАБУЖКО «НАЙДОВША
ПОДОРОЖ» ТА К. БРУММЕ «У ЗАТІНКУ ВІЙНИ»**

Сьогодення доводить світову турбулентність, широкомасштабне занепокоєння у передчутті Третьої світової війни. Соціум переживає кризовий період у всіх екзистенційних царинах. Нині кожна галузь українського осердя сповна відкриває завісу до розуміння причин і наслідків, показує світові знакових, часом незнаних, повністю не розкритих фактів власної історії. Темою нашої розвідки є осмислення сучасної мілітарної есеїстики української письменниці Оксани Забужко “Найдовша подорож” (2022) та німецького автора Кристофа Брумме “У затінку війни” (2022). Мета статті – здійснити компаративний аналіз українського та німецького текстів, відтворити різновекторну оптику на сучасну російсько-українську війну, продемонструвати основні посили авторів як до української, так і до європейської спільноти. Аналізовані твори є першою скрипкою в авторській рефлексії на воєнні будні, правдиві та беззаперечні факти жорстокого й невиправданого вторгнення РФ на територію суверенної України, системне винищення українців, яке триває донині. Актуальність роботи зумовлена передусім воєнним сьогоденням, а також тим, що наразі відсутні літературознавчі розвідки, які би репрезентували зіставний аналіз українсько-німецької есеїстики на шляху до євроінтеграції України в європейське об'єднання.

Оксана Забужко – титулована письменниця, знана літературознавиця, видатна поетеса, визначна есеїстка, талановита викладачка, полум'яна активістка, зокрема у революційних повстаннях. Письменниця, твори котрої перекладено більше ніж 20

мовами, нагороджена низкою міжнародних премій, стипендій – усе це засвідчує унікальний дар української авторки, яка працює у царині прози, лірики, есеїстики, мемуаристики, різнопланових проєктів тощо. Есеїстика Оксани Забужко вражає масштабністю, різноплановістю, відкриває соціально-політичні, культурні, екзистенційні доміанти, демонструє давність і велич української державности, її міжконтинентальні взаємини.

У нашій розвідці ми зупинимося на новій книзі авторки “Найдовша подорож”, яку авторка адресувала насамперед закордонному читачеві, аби відкрити невідомі підмурівки української ідентичности, свідомости, національної самобутности, історичної тяглости. За словами Оксани Забужко, це есе книжкового формату, на замовлення західних італійських видавців; перекладено книгу німецькою, голландською, шведською, норвезькою, італійською мовами, аби донести світові непоборну правду про українську націю від давнини і донині, показати звияги і поразки, викрити злочини московського ворога, який системно вчиняє геноцид та елітоцид. Показати насамперед, що російсько-українська війна триває не один, а щонайменше триста років. За епіграф О. Забужко взяла цитату Т. Г. Шевченка: “Історія мого життя є частина моєї батьківщини”, у такий спосіб авторка із самого початку закладає самобутні національно-екзистенційні первні українського способу думання, життя і мислення. Структурно книга охоплює дві масштабні історії: “Історія перша – тринадцятилітня” (“Майдан-2014, або програний бліцкріг”; “3 історії Холодної війни”, яка ніколи не припинялась”; “Чудо над Дніпром”); “Історія друга – тристалитня, в передчутті завершення”. Розповідь містить частину “Замість передмови: Жінка з валізкою”, у якій авторка рефлексійно оповідає, де і як зустріла війну, які передчуття переповнювали її: “... цей стан був не схожий на жоден із знаних мені з попереднього досвіду. Сьогодні б я окреслила його як стан солдатського фаталізму, такої собі усвідомленої інструментальности – коли відчуваєш, що граєш роль у виставі, писаній не тобою, і просто мусиш відіграти її якнайкраще, не питаючи сенсу й мети” [1, с. 16]. Передмова вміщує розмови з найближчими людьми “до” і “після”, передвоєнна метушня і всеможливі натяки на грядуще лихо в аеропорті (авторка відлітала в переддень війни одним із останніх чинних рейсів до Польщі на презентацію книги). Втім, коли дізналася про війну відчувала потребу їхати додому, позаяк “... потреба звіра в годину небезпеки – додому! В свою нору, в печеру, в укриття, до своїх – уткнутись між них, злитись з теплом своєї зграї, заритись поглибше, затуливши голову лапами... Навіть коли твою нору бомблять... Навіть коли війна на знищення...” [1, с. 20].

Авторська антитеза розмежовує весняний і воєнний світи, світ на паузі “... і так, безумовно, краще, ніж якби довкола повним ходом буяла весна, теплінь, все живе розпирало од радості, і люди в білих футболках сиділи в вуличних кав'ярнях, сміючись на сонечку, а я дивилась на цю чужу весну крізь короткі вибухи сухого ридання...” [1, с. 20]. Світ весняного буяння в рефлексіях авторки контрастує зі світом крові, ридання, смерті. Амбівалентні поклики роздвоюють душу: з одного боку, фізично мирне еміграційне життя; з іншого – духовно розтерзане війною минуле, теперішнє й майбутнє. Оксана Забужко констатує, що світ і природа на українській стороні, світ сфокусований виключно на подіях в Україні, а весняна погода ніяк не настане “... добре, що і далі триває лютий: це дає відчуття, що світобудова на нашій стороні...” [1, с. 24]. У творі-сповіді авторка торкається всіх екзистенційних доміант, зокрема революційних подій, війни на Сході, а також повномасштабного вторгнення, понад тим – доводить закордонним читачам, а головно українцям – що насправді це тристалитня війна, яка мусить завершитися тріумфальною перемогою України.

Важливими посланцями авторки є розповідь-нагадування про забуті шрами поляків і українців, зокрема про 1939-й і 1944-й, авторка влучно порівнює криваві картини смерті із сучасними злочинами в Ірпені, Бучі, Маріуполі та інших містах і селах. Оксана Забужко проводить паралель межі трагедією Польщі (1939) й України (2022),

розтлумачує, чому нині поляки так допомагають Україні, бо у дзеркалі війни вони бачать себе. “Це історичні зміни тектонічного характеру. Саме такі зміни визначають долі народів, усі інші, для опису яких існують політологи – з революціями й перекручуваннями політичних мап включно, – є похідними од цих екзистенційних: тих, що відбуваються в масовій свідомості. Хоча якраз їй найважче відстежити, соціологія не знає таких механізмів. Єдиними придатним інструментом для їх фіксації й далі лишається література” [1, с. 26]. Література як каталізатор історії і рефлексії, видимого і невидимого, образного і символічного.

Важливо, що Оксана Забужко, апелюючи до світової спільноти, називає нинішню війну Третьою світовою, показуючи війну для європейців напівзрозумілою, відтак звучать безглузді питання (“Чого хоче Путін?”, “Як далі бути з росією?” тощо). Близку авторка розвіяла наратив про “один народ”, себто “це значить, що з двох народів має лишитись один, російський, а якщо той другий не погоджується щезати, треба його змусити це зробити...” [1, с. 34].

Письменниця порушує низку алюзій, зокрема на націоналістичні праці Ю. Шевельова, визначає чотири стадії підкорення за Ю. Безменовим (описує Україну, яка розщепилася у підступній доктрині ворога). В сучасно-історичному розрізі трактує поняття геноциду й елітоциду, що нині масштабно відбувається: “Після звільнення Півночі – Київщини, Чернігівщини й Сумщини – стало зрозуміло, що на культурну еліту окупанти полюють спеціально, і що до репресій вони підготувалися куди краще, ніж до бойових дій...” [1, с. 40-41].

Низка проблем, порушених у книзі, свідчить про всеохопне розуміння авторки історичної самобутності не лише України, а й світу, так чи інакше дотичного до нашого життя. Цільні паралелі доводять, що історія – це те, що завжди, не можна нею нехтувати чи якоюсь мірою знецінювати.

Наскрізною лінією оповіді-сповіді є посилення про:

1) непоцінування українцями власної культури, як наслідок – насаджування чужої, плекання меншовартості та меншозначущості;

2) колоніальна освіта “завжди спрямована на те, щоб культуру метрополії тубілець знав краще, ніж власну...” [1, с. 39-40];

3) учителі та священники завжди були “носіями темного знання”, тож зазнавали постійних полювань, репресій, що і нині відбувається на окупованих територіях;

4) основна увага зосереджена на унікальній непоборності й єдності українців, силі ментального коду, традицій і обрядів (“прапор як оберіг від нечистої сили”, громада – великий чоловік у захисті свого, зокрема відстоюванні власної честі та гідності на Майданах);

5) “народна армія – непереможна доти, доки існує народ, що її породив...” [1, с. 119]. Тож, безперечно, українці виявилися кращими, ніж їх уявляли вбивці;

6) узагальнена сентенція “народ-воїн”, позаяк кожний працює на своєму фронті, робить, що найкраще вмів;

7) “«неважлива» Україна є одним із головних експортів збіжжя, годує майже вдсятеро більше, ніж «важить» сама...” [1, с. 132]. (О. Забужко розвіює низку міфів, зокрема про імперію трьох народів, як та завдяки кому виник топонім “росія”, про “вкрадену” історію росіянами тощо);

8) “свобода всемеро ефективніша від рабства” [1, с. 134]. (Рабство українці вже бачили, тож час врешті вибороти омріяну свободу, бо “втратити Україну – це втратити голову”).

Оксана Забужко інтелектуально-вправно, письменницьки-влучно, реалістично і художньо-тонко відобразила тристалітню героїчну боротьбу українського народу, продемонструвала світові, що війна почалася не 24 лютого 2022, а щонайменше від часу Революції Гідності, задекларувала, що “Україна вибрала бути. З такого рішення родяться армії (не навпаки!)” [1, с. 121], пояснила силу української боездатності в різних

царинах, відтворила причинно-наслідкові модуси, задекларувала слабкість і силу ворога, його імперські амбіції. Хоч яке би століття то не було, він, однак, несе загрозу світові, облуду, фальш і злочини. Письменниця замислилася над екзистенційними питаннями загрози існування людства, життя на планеті, найголовніше – продемонструвала націоналістичне віяння українського народу з його поводириями та поборниками за свободу впродовж 300 літ.

Як і Оксана Забужко, Кристоф Брумме у книзі “Im Schatten des Krieges” (“У затінку війни”) звертається передусім до закордонного читача. Німецький письменник у попередніх книгах, зокрема “Auf einem blauen Elefanten” (2009), “Gründe, die Ukraine zu lieben. Eine Liebeserklärung an das schönste Land der Welt” (2019), писав про Україну навзагал, торкався важливих суспільних тем, відкривав для європейських кіл розкіш українського світу. Щоденник-роздуми засвідчує високу обізнаність автора історією України, її особливостями. Передусім мова йде про майданний дискурс та події на Сході України, далі – повномасштабне вторгнення. Кристоф Брумме опосередковано пов'язаний з Україною (від 2016 проживає разом з родиною у Полтаві). Автор пише соціальні репортажі, політичні коментарі, есеї. Письменник є кореспондентом швейцарської газети “Neue Zürcher Zeitung”, де чимало написано про нашу батьківщину. Книга “У затінку війни” охоплює часовий проміжок від 25 січня 2022 до 1 травня 2022, у якій відтворено передчуття вторгнення, питання війни і безпеки тощо. Споглядання та рефлексії автора правдиво, життєво, подекуди іронічно описують страхітливі картини воєнних буднів. По-особливному демонструє письменник українську вольову силу, мужність, самопожертву, спротив ворогові. Кристоф Брумме жив певний час в росії, пізнав манеру і спосіб життя нації, відтак мав можливість осмислити їхнє ставлення як до світу загалом, так до українців зокрема. На власні очі бачив зверхність і неповагу до України та її суверенітету. Автор глибоко засуджує політику рф проти України, натомість апелює насамперед до німецької політичної верхівки, аби допомагала нам збройно, також у доступній формі репрезентує німецьким реципієнтам маловідомі і невідомі факти, відкриває полуду з очей щодо рф.

Авторські роздуми містять передмову та щоденникові записи, які відображають буденно-історичні модуси. Автор порушує питання двомовності, себто української і російської мови, поділ України на Захід і Схід, що було вигідно керівництву Януковича, поняття сепаратизму, олігархії, силу Революції, міць української армії тощо. Автор мислить, як поволі світ відкриває для себе Україну, відтак згадує, що донині “всіх радянських людей називали росіянами...” (тут і далі переклад Л. Солодкої) [2]. Автор порівнює життя в Україні та росії. Зокрема, письменник зазначає, у рф постійно знаходився під пильм оком поліції та літературної цензури, чого не було в Україні. К. Брумме наводить порівняння щодо українців та росіян: “Серед росіян панувала політична шизофренія. З одного боку, любили говорити про масштаби і силу росії, а з іншого – проклинали свою країну, владу, корупцію, неохайність, садизм влади...”, “Українці, як я зрозумів, менше слухають владу...”. За словами К. Брумме, “Українці не хочуть реваншу за “поразку у холодній війні”. Вони не почуваються обраним народом, не хочуть нападати на сусідів і змінювати мову, нав'язувати свою культуру. Вони просто хочуть мирно жити” [2]. Розділ “Щоденникові записи з України” містять біографічні викладення, внутрішній і зовнішній перебіг повномасштабного вторгнення, вплив війни на особистість зокрема і на світ загалом. Автор головню зосереджує увагу на мовному питанні, ужитку російської мови вдома, роз'яснює закордонному читачеві, що насправді ніхто не пригноблював російської мови, незнання рідної мови більшість українців пояснює відсутністю українських шкіл на окремих територіях. Як і в книзі есеїв Оксани Забужко, тут порушено питання знищення всього українського: мови, культури, звичаїв, традицій: “Раніше, якщо ти розмовляв українською і святкував національні свята, то ризикував бути засудженим як націоналіст і страченим російськими спецслужбами” [2]. К. Брумме провадить важливу тезу: “Після майже 80 років миру люди, очевидно, не

розуміють, що з психопатами та масовими вбивцями не можна домовлятися” [2]. У такий спосіб доводить західноєвропейським читачам неможливість компромісів у екзистенційних питаннях життя-смерті, буття-небуття.

Аналізовані оповіді спрямовані на єдиний результат – довести світові невинуватості й криваву війну РФ, врешті потвердити, що з убивцями не можна домовлятися, відтак не жертва винна в агресії, а завойовник. Порушено питання сильної народної армії, підживленої українською історією та нескінченною мотивацією, страх війни й водночас героїчний спротив ворогові на своєму фронті. Обидва автори описують життя у режимі війни, особисто приймають переживання, страхи, туги, політичні та екзистенційно-онтологічні оцінки. Відмінними є те, що Оксана Забужко заглибилася в історію питання щонайменше на 300 літ, аби прослідкувати історичні помилки, з одного боку, та героїчну силу буття української нації – з іншого, відкрила завісу закордонному читачеві у розумінні онтологічних безкомпромісних цінностей, однозначне трактування дефініції жертва-вбивця; Кристоф Брумме взяв за основу мовне питання, показавши, що єдина мова не означає абсолютне підкорення одного народу іншим, зацентрував увагу головно саме на імперських амбіціях Путіна, тоді, як Забужко твердить, що не важить, хто на престолі, справа в незмінній вбивчій політиці РФ.

Українська письменниця енциклопедично, метафорично, алюзійно виклала рефлексії, згадавши титанів націоналізму, виголосивши внутрішньо- та зовнішньополітичні константи. Німецький автор чесно, однозначно, по-письменницьки вправно розповідає про передвоєнне та воєнне життя своєї родини, наполягає на безупинній допомозі Україні у боротьбі з жорстоким ворогом нині, викладає діалоги з українськими друзями, визнає хибні судження, пізнає й по-новому відкриває для себе Україну.

Отже, аналізовані твори – одні з перших рефлексій майстрів слова на криваві події в Україні, рупори світу на шляху до перемоги над завойовником. Подальші розвідки вбачаємо в типологічному зіставленні українсько-німецьких мілітарних дискурсів з метою євроінтеграції України до європейської спільноти.

Список використаних джерел:

1. Забужко О. (2022) Найдовша подорож. Київ. 165 с.
2. Brumme K. (2022) Im Schatten des Krieges: Tagebuchaufzeichnungen aus der Ukraine. Hirzel. 112 S.

УДК 378: 39.7

Хуртак І.В., старший викладач кафедри перекладу

Твердовська Д.С., здобувач спеціальності 035.41 Германські мови та літератури (переклад включно) перша – англійська

Загубіженко А. О., здобувач спеціальності 035.41 Германські мови та літератури (переклад включно) перша – англійська

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

СИНОНІМІЯ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Синонімія – це повний або частковий збіг значення двох чи кількох слів або словосполучень. Відповідно синонімами є слова, схожі або однакові за значенням, проте різні за звучанням. Синоніми значною мірою свідчать про багатство лексичних засобів і допомагають влучно передати думку. Основними їх стилістичними функціями є деталізація, вираження ступеню, внесення розмаїття у мовлення, уникнення повторень.

Німецька мова налічує більше ніж 5,3 мільйонів слів (статистика різниться), серед яких велика кількість синонімів. Наприклад, часто уживане дієслово *sprechen* має близько 120 слів, схожих за значенням. Для ознайомлення та вивчення синонімів навіть

Матеріали XIII Міжнародної науково-технічної конференції аспірантів та молодих вчених «Наукова весна» 2023